

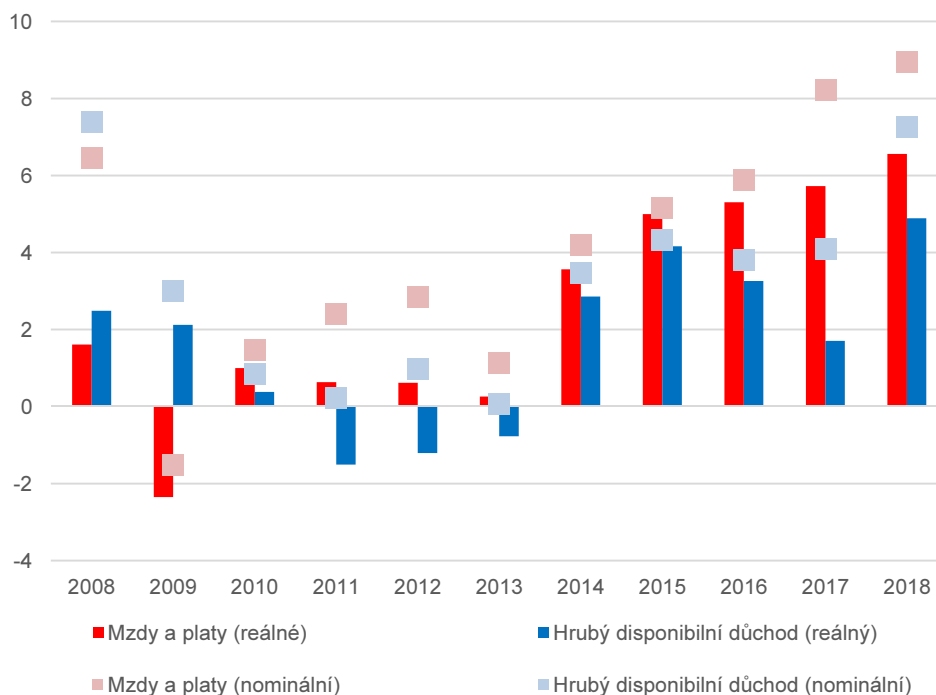
8. Domácnosti

8.1 Příjmy domácností

Hrubý disponibilní příjem domácností v loňském roce mimořádně silně vzrostl.

Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností v roce 2018 dosáhl 2 762,7 mld. korun a meziročně se zvýšil o 186,8 mld.¹ Reálný přírůstek HDD loni činil 4,9 %² a byl druhý nejvyšší v časové řadě (překonal jej rok 2006). Rozdíl mezi nominálním a reálným přírůstkem loni činil 2,4 p. b. a byl stejný jako v předchozím roce. Struktura HDD ukazuje, že domácnosti čerpaly zejména z pnutí na trhu práce a souvisejícího nárůstu mzdových příjmů. Mimořádně silně se zvýšil rovněž hrubý provozní přebytek a hrubý smíšený důchod. Nezanedbatelná byla hodnota zboží a služeb, které domácnosti obdržely ve formě naturálních sociálních transferů³ (599,0 mld. korun). Ty tvořily 17,8 % z hrubého upraveného disponibilního důchodu, který vzniká jejich přičtením k HDD a loni dosahoval 3 361,7 mld. korun. Meziroční přírůstek naturálních sociálních transferů činil 51,5 mld. korun. Dynamika tak i v porovnání s velmi silným rokem 2017 zrychlila. Zesílil totiž vliv rostoucích mzdových nákladů v odvětvích s dominancí vládního sektoru, který služby obyvatelům poskytuje.

Graf č. 12 Hrubý disponibilní důchod a mzdy a platy (meziroční růst v %)

Zdroj: ČSÚ

Hlavní úlohu v tom měly příjmy domácností ze zaměstnání.

Náhrady zaměstnancům jsou největší částí disponibilního důchodu českých domácností a loni vzrostly o 194,7 mld. korun a vyšplhaly na 2 321,6 mld. Náhrady jsou tvořeny samotnými mzdami a platy a dále sociálními příspěvky zaměstnavatelů. Objem mezd a platů loni dosáhl 1 760,5 mld. korun a nominálně se zvýšil o 144,8 mld. (9,0 %). Tvoří tak naprostou většinu z celkového nárůstu HDD. Reálně se mzdové příjmy domácností zvýšily o 6,6 %. Díky kombinaci výjimečně silného nominálního navýšení, ale rovněž mírnějšího růstu cenové

¹ To je nejvyšší nárůst v celé dostupné časové řadě (od roku 1999).

² Reálný růst hrubého disponibilního důchodu i vyplacených mezd a platů byl vypočítán pomocí deflátoru výdajů na spotřebu domácností.

³ Jde o transfery od vládních institucí nebo NISD. Představují hodnotu zboží a služeb poskytnutých zejména ve formě zdravotní a sociální péče, vzdělání, bydlení.

Výrazně se ale navýšil i hrubý smíšený důchod.

hladiny než v poslední konjunkturu v období 2007–2008 jde o rekordní nárůst (nejvyšší v dostupné časové řadě). Výraznou část vysokého meziročního nárůstu HDD tvořilo i mimořádné navýšení hrubého smíšeného důchodu⁴. To dosáhlo 48,2 mld. korun, nejvíce v dostupné řadě. Částečně se na tom projevil i nárůst počtu osob samostatně výdělečně činných (o 2,5 tisíce). Hrubý provozní přebytek⁵ rovněž narostl nejvíce v dostupné řadě (o 22,3 mld. korun).

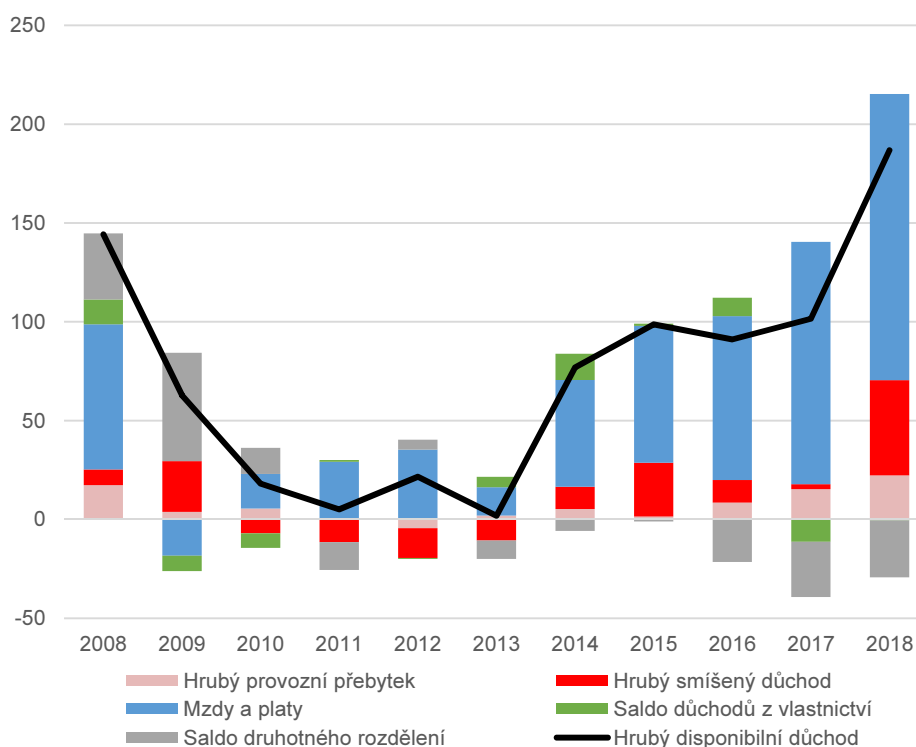
Saldo důchodů z vlastnictví k růstu HDD nepřispělo.

Saldo důchodů z vlastnictví loni ke změně hrubého disponibilního důchodu domácností téměř nepřispělo. Meziročně se snížilo o 0,5 mld. korun a dosáhlo 148,9 mld. Důchody z vlastnictví nejsou v českém prostředí významným zdrojem příjmů domácností a v situaci přetrvávajících nízkých úrokových sazeb posledních let se jejich role dále redukovala. Důchody domácností z vlastnictví loni dosáhly 171,5 mld. korun a meziročně se zvýšily o 6,5 mld. U pasiv došlo rovněž k výraznému navýšení placených úroků (6,8 mld. korun).

Mimořádný růst mezd navýšil výběr daní i sociálních příspěvků, a saldo druhotného rozdělení tak kleslo.

Saldo druhotného rozdělení i v roce 2018 zůstalo kladné, ale šest let v řadě klesalo, což vedlo k tomu, že jeho hodnota 46,8 mld. korun byla nejnižší od roku 2005. Meziroční pokles loni činil 28,8 mld. korun. Na straně zdrojů vzrostl objem vyplacených sociálních příspěvků a dávek o 31,5 mld. korun a ostatní běžné transfery o 35,7 mld. Pozitivní ekonomický vývoj a prudký růst mezd ale způsobily mnohem větší navýšení objemu prostředků na straně užití. Výše odvedených běžných daní rostla o 32,4 mld. korun, odvedené sociální příspěvky a dávky se navýšily o 74,4 mld. Ostatní běžné transfery ze strany domácností rostly o 38,3 mld. korun.

Graf č. 13 Hrubý disponibilní důchod domácností (meziroční změna v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ

⁴ Zachycuje příjmy z podnikání drobných podnikatelů zařazených do sektorů domácností.

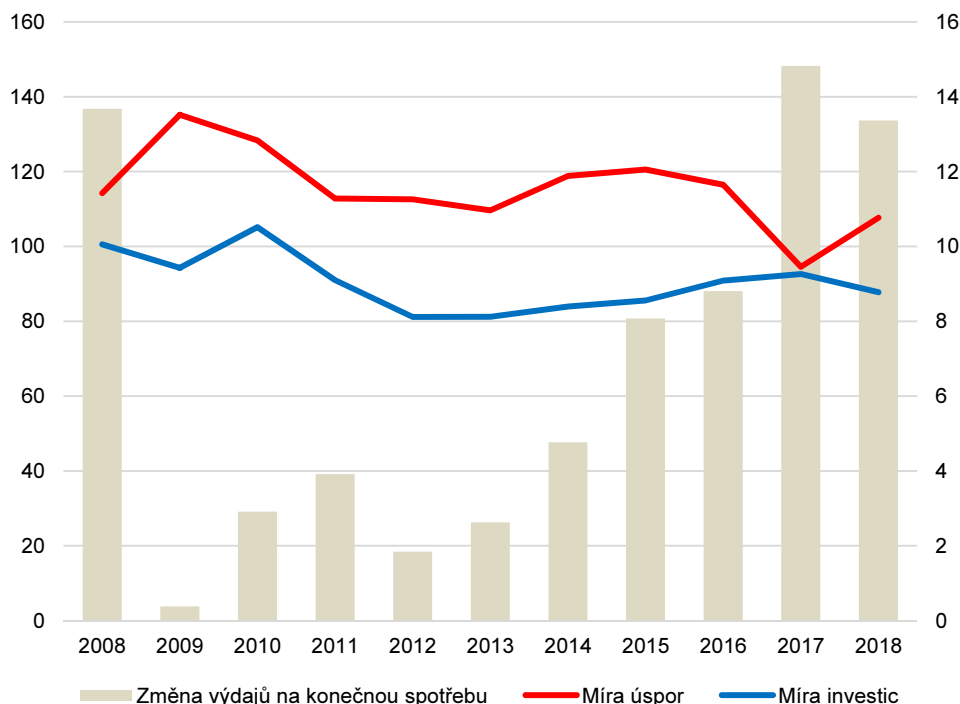
⁵ Zachycuje hodnotu produkce domácností pro vlastní spotřebu a rovněž imputované nájemné a poskytování služeb bydlení.

8.2 Výdaje domácností

Výdaje domácností na konečnou spotřebu se výrazně nominálně zvýšily. Reálný růst mírně zpomalil.

Výdaje na konečnou spotřebu domácností v běžných cenách v roce 2018 dosáhly 2 495,0 mld. korun a meziročně se zvýšily o 133,7 mld. Meziroční přírůstek byl mírně nižší než v předchozím roce, byl však druhý nejvyšší za posledních 10 let. Reálný nárůst spotřeby domácností loni činil 3,3 %. Kromě statků, na které domácnosti přímo vydávaly peněžní prostředky, loni domácnosti přijaly služby a zboží v podobě naturálních sociálních transferů ve výši 599,0 mld. korun. Tato částka se meziročně zvýšila o 51,5 mld., což je nejvíce v celém období od roku 1999, odkdy jsou dostupné časové řady sektorových účtů. Nárůst byl způsoben mzdovým vývojem, který se promítl do nárůstu cen takto poskytovaných služeb. Mírně zesílil podíl netržní produkce vládních institucí a neziskových institucí sloužících domácnostem (NISD) na 72,6 % oproti tržní produkci nakoupené vládními institucemi a NISD (27,4 %). Vzhledem k silnějšímu nárůstu hrubého disponibilního důchodu při současném zmírnění růstu spotřeby došlo také k navýšení míry úspor⁶. Ta v roce 2017 spadla na mimořádně nízkou hodnotu 9,5 % a loni se zvedla na 10,8 %. I tak ukazatel zaostává za dlouhodobou úrovní, která se pohybuje nad 11 %.

Graf 14 Vývoj výdajů na spotřebu domácností (meziroční změna výdajů v mld. korun), míry úspor a míry investic (v % na pravé ose)

Zdroj: ČSÚ

Zpomalení se týkalo zejména výdajů na zboží střednědobé spotřeby.

Mírně zpomalení reálné meziroční dynamiky spotřeby domácností bylo způsobeno výraznějším útlumem růstu výdajů na statky střednědobé spotřeby^{7,8}. Zatímco v roce 2017 narostly tyto výdaje o 10 %, loni byl přírůstek jen 4,4%. Mírně loni oslabil také meziroční růst spotřeby dlouhodobých statků (na 7,8 %). Tempo ale zůstalo poměrně vysoké a odpovídá pokračujícím příznivým příjmovým podmínkám

⁶ Míra úspor domácností je definována jako podíl hrubých úspor a hrubého disponibilního důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (B.8g/(B.6g+D.8)). Hrubé úspory představují část hrubého disponibilního důchodu, který nebyl spotřebován ve formě výdajů na konečnou spotřebu.

⁷ Údaje o spotřebě podle trvanlivosti i účelové struktury výdajů jsou v národním pojetí.

⁸ Obecně jsou trvanlivé statky ty, které lze používat opakovaně nebo kontinuálně po časové období jednoho roku a více. Dělí se na statky dlouhodobé spotřeby, kam se řadí mimo jiné motorová vozidla, nábytek, ledničky, pračky, hudební vybavení, počítačové vybavení či šperky, a střednědobé spotřeby, které zahrnují oblečení, obuv, potřeby v domácnosti, vybavení pro sport a knihy.

i pozitivním očekáváním. Ke zpomalení růstu celkových výdajů na spotřebu z větší části přispěla i váhově nejméně významná složka netrvanlivého zboží⁹. V případě statků krátkodobé spotřeby totiž meziroční přírůstek zmírnil o 1,1 p. b. a dosáhl 2,0 %. Udržela se jen reálná dynamika spotřeby služeb. I díky rostoucím příjmům domácnosti navýšily své výdaje v této oblasti o 3,5 %, a to navzdory zvyšujícím se cenám, do kterých se promítaly rostoucí náklady na pracovní sílu.

Propad v tempu loni postihl růst výdajů na oděvy a obuv.

Věcné členění výdajů na konečnou spotřebu dále ilustruje zpomalení v kategorii zboží střednědobé spotřeby. Výrazně zpomalil zejména reálný růst výdajů na odívání a obuv (z rekordních 13,2 % v roce 2017 na 3,6 %). Mírněji rostla spotřeba ve dvou hlavních kategoriích nezbytných statků. Po silnějším přírůstku z roku 2017 zpomalil reálný nárůst výdajů na bydlení, vodu, energie a paliva (1,0 %). Méně výrazně rostly výdaje na nájemné z bytu (z 9,3 % růst zpomalil na 4,4 %), reálně klesly platby za elektřinu, teplo, plyn a paliva (-3,6 %). Mírněji než v roce 2017 rostla také spotřeba potravin a nealkoholických nápojů (2,6 %). Výdaje domácností na dopravu si udržely poměrně silný reálný růst (6,2 %). V porovnání s rokem 2017 ale loni oslabil dynamiku výdajů na nákup osobních dopravních prostředků (6,2 %). Naopak náklady na provoz osobních dopravních prostředků narostly více než v roce 2017, a to o 10,3 %. V loňském roce zrychlil reálný růst výdajů na pošty a telekomunikace. Samotné poštovní služby k tomu nepřispěly, v jejich případě došlo k poklesu o 1,7 %. Velmi silný byl přírůstek spotřeby telefonních a telefaxových zařízení (15,0 %). Zrychlil růst telefonických a telefaxových služeb (na 7,2 %).

Investiční aktivita domácností se mírně zvýšila. Míra investic poklesla o 0,5 p. b.

Výdaje domácností na tvorbu hrubého fixního kapitálu loni dosáhly 239,5 mld. korun. Nominálně se tedy zvýšily o 3,9 mld. To je nejnižší hodnota za posledních pět let. Celková dynamika investic domácností byla v rozporu s vývojem investic do obydlí, u kterých jsou domácnosti téměř výhradním investorem (ty se zvýšily o 18,1 mld.). Nepřímo lze tedy usoudit, že zpomalení investiční aktivity se týkalo spíše podnikatelů zařazených do sektoru domácností, kteří investují do strojů a zařízení. Ani údaje ČNB nedokládají výraznější propad růstu objemu úvěrů na bydlení¹⁰. Výsledkem zpomalení růstu výdajů na hrubý fixní kapitál byl i pokles míry investic¹¹ o 0,5 p. b. na 8,8 %.

Spotřeba domácností rostla v celé EU. Rychlejší dynamiky dosahovaly nové členské státy.

Reálná dynamika spotřeby domácností Česko loni zařadila do evropského nadprůměru. Celkově v evropské osmadvacítce výdaje na konečnou spotřebu domácností vzrostly o 1,6 %. To je nižší úroveň než v předchozím roce, spotřeba ale rostla ve všech členských státech. Nadprůměrný růst vykazovaly zejména novější členské země, u kterých probíhá konvergenční proces. Nejsilněji rostly výdaje na konečnou spotřebu domácností na Maltě (7,5 %), v Bulharsku (6,3 %) a v Maďarsku a Rumunsku (shodně 5,3 %). Výrazný růst spotřeby, který v této skupině tvá již několik let, se projevil i na úrovni spotřeby na osobu očištěné o vliv cenové hladiny. Mezi lety 2013 a 2018 se v Rumunsku zvýšila tato úroveň z 54 % průměru EU na 70 %, v Litvě ze 78 % na 90 % a v ČR ze 76 % na 83 %. Vzhůru k evropskému průměru se ale v posledních pěti letech posunuly všechny země, které vstoupily do EU po roce 2000. Celkový průměr růstu ovlivnilo zpomalení ve velkých státech západní a jižní Evropy. Nejpomaleji totiž rostla spotřeba domácností v Itálii (0,6 %), Francii (0,9 %) a v Německu a Belgii (shodně o 1,0 %).

⁹ Jedná se o potraviny, nápoje, tabák, farmaceutické výrobky, pohonné hmoty, kosmetiku a podobně.

¹⁰ V roce 2017 se objem poskytnutých úvěrů na bydlení zvýšil o 94,8 mld. korun, loni to bylo o 97,8 mld.

¹¹ Míra investic domácností je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubému disponibilnímu důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (P.51g/B.6g–D.8).